

ACTE D'HOMENATGE EN MEMÒRIA DE JOSEP MARIA MAS I SOLENCH, PRESIDENT DE LA SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS JURÍDICS

Barcelona, 6 de novembre de 2006

Som aquí avui per a honorar i homenatjar la persona i l'obra del nostre amic traspassat recentment Josep Maria Mas i Solench. Un acte que fem conjuntament amb la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de la qual ell era membre corresponent. Comptem també amb la presència del doctor Josep M. Font i Rius, a més d'altres personalitats que glossaran la vida i l'obra del nostre amic.

Mas i Solench fou, com sabeu, president de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, filial del nostre Institut d'Estudis Catalans. I fou un patriota en el sentit ampli de la paraula. Particularment, sento molt que hagi mort just abans de celebrar el centenari de l'Institut, ja que estic segur que li hagués agradat compartir amb nosaltres aquesta efemèride.

Home molt actiu, va endegar nombrosos projectes i sens dubte va fer molts amics, com prova la nombrosa assistència avui aquí.

Comencem, doncs, aquest homenatge.

Salvador Giner de San Julián

President de l'Institut d'Estudis Catalans

El senyor Josep Maria Mas i Solench va ser elegit acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona el dia 11 de desembre de 1997. La seva plaça corresponia lògicament a la seva població natal de Santa Coloma de Farners. La seva candidatura havia estat presentada per l'aleshores president de l'Acadèmia, el doctor Eduard Ripoll Perelló, i pels acadèmics Antoni Pladevall i Marc Mayer. Tot seguit, Mas i Solench es va posar a la disposició de l'Acadèmia. Prèviament i com a requisit per a la seva elecció, havia donat a l'Acadèmia les seves publicacions, llibres i estudis breus, que avui es poden con-

sultar a la nostra biblioteca. El maig de 1998 va fer arribar a la institució la biografia que havia escrit d'un altre colomenc i acadèmic, el professor Josep Maria Millàs Vallicrosa, amb motiu de l'homenatge que se li va tributar a Santa Coloma pel centenari del seu naixement.

Jo vaig ingressar com a acadèmic numerari el març de 1999 i, per tant, quan em vaig incorporar a les sessions de la corporació, de seguida ens vam trobar. El recordo com un assistent assidu a les sessions i com una persona afable, cordial i ponderada. De manera regular ens tenia al corrent de les seves publicacions. Aquesta tasca girava al voltant de la seva doble qualitat d'advocat i d'editor, molt sovint en una fructífera simbiosi. Les seves aportacions tenien com a àmbit una història del dret entesa en un sentit molt ampli. N'esmentaré dos exemples ben llunyans en el temps històric: d'una banda, la commemoració el 2001 de la canonització de sant Ramon de Penyafort, una festa que va ser molt celebrada a la Barcelona de començaments del segle XVII; de l'altra, la biografia de Ferran Valls i Taberner, que fou acadèmic, president de l'Acadèmia i morí exercint el càrrec el 1942. La figura de Valls apareix tractada en el seu triple vessant de jurista, historiador i polític. Mas i Solench dedicà atenció a la presència de Valls a l'Acadèmia de Bones Lletres, primer com a acadèmic numerari i després com a president. El llibre va ser presentat per l'historiador Josep Maria Solé i Sabaté, primer director del Museu d'Història de Catalunya i autor del pòrtic de l'obra, el dia 14 de maig de l'any 2003 a la sala d'actes de l'Acadèmia. Mas i Solench no oblidava mai la biografia de personatges de la seva vila, com la de Lluís Rodés i Campderà, director de l'Observatori de l'Ebre, al qual dedicà també un estudi, publicat el 2001 i ofert, com totes les seves publicacions, a l'Acadèmia.

Mas i Solench també ens feia arribar les notícies de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, sobretot per mitjà de la seva publicació, la *Revista de Dret Històric Català*. Precisament la nostra darrera conversa, que em sembla que va tenir lloc al mes de juny de 2005, va tractar al voltant d'un petit problema relatiu a un article de la *Revista*, un problema que ell va solucionar amb la seva bonhomia i la seva cordialitat característiques. Ja no el tornaria a veure saludant-me amablement abans d'una sessió de l'Acadèmia, però el seu record, el tindrè sempre present.

Pere Molas Ribalta

President de la Reial Acadèmia de Bones Lletres

Sóc ací com a membre i en representació de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de la qual formava part el nostre homenatjat en la seva condició d'acadèmic corresponent.

Per això la meua breu intervenció ha de centrar-se en la referència a la dimensió més aviat erudita de Mas i Solench. Mas i Solench era bàsicament jurista, però intensament afeccionat a la història, i més concretament a la història del dret català.

En aquest sentit, jo diria que el perfil de Mas i Solench es defineix com el d'un publicista il·lustrat. Certament, el nostre amic no es caracteritzava per ser un investigador de primera mà, en contacte directe amb arxius i documents originals. Però exercí una funció tant o més meritòria que la dels historiadors professionals: la de posar a l'abast d'un ampli públic afeccionat els resultats de les recerques d'aquells, la de fer accessible a uns sectors més extensos de lletraferits el contingut de la nostra història i les seves institucions jurídiques.

I aquesta tasca divulgadora no comportava mai el menyscapte de la seriositat i el rigor de les fonts, de les dades, de les opinions emeses pels especialistes en els seus respectius camps d'estudi. Mas i Solench era un home d'amplies i dilatades lectures, de recerca d'informació cabdal i precisa, que estava al corrent dels llibres i treballs que es publicaven o que s'estaven elaborant, i que assimilava intel·ligentment i podia condensar i exposar de manera eficaç i entenedora per a tothom. I ho sabia fer de manera elegant i pedagògica, tant amb la seva acurada redacció literària com amb l'acompanyament oportú de taules, quadres, llistes cronològiques, il·lustracions gràfiques i bibliografia seleccionada.

Podríem prendre com a paradigma d'aquesta línia o estil de Mas i Solench el que considero el més reeixit dels seus treballs, el titulat *Història i dret a Catalunya* (2003), que és de fet una segona edició reelaborada de l'escrit anys abans (1989) amb el títol de *Mil anys de dret a Catalunya*, en ocasió de la celebració del mil·lenari de la independència del país, llibre llavors totalment exhaurit. El nou volum estava dedicat a la seva esposa Maria Dolors, en el cinquantè aniversari de les seves noces, i als seus fills i néts, manifestació delicada de la seva entranyable afecció familiar, tan profusament professada al llarg de la seva vida. La impressió general que em produí el llibre, la resumia en el pròleg que hi vaig inserir, i del qual em sembla adient en la present ocasió extrapolar-ne alguna de les frases més significatives.

Deia llavors que «es tractava certament d'una valuosa introducció al procés de desenrotllament legislatiu de Catalunya, estructurat en els seus successius períodes —de l'època carolíngia als nostres dies— i enquadrat sàviament en les decisives etapes de la història del país». I més endavant: «Els il·lustratius requa-

dres intercalats en el text general, amb la cronologia precisa dels sobirans de cada època i amb introduccions generals resumint cada un dels períodes, resulten d'un notori valor pedagògic, a l'estil francès, així com els fragments ben escollits dels textos bàsics de la nostra història jurídica (*Usatges, Llibre del Consolat de Mar, Sentència de Guadalupe, Estatut de Catalunya, etc.*). Aquesta presentació es referma amb el vocabulari final de les diferents fonts del dret, que ajuden a comprendre la seva significació particular en els diversos moments de la seva intervenció. I encara cal no oblidar en la mateixa línia la bibliografia ben seleccionada i l'índex general de persones i conceptes, que faciliten la seva recerca en el conjunt del llibre.»

L'exposició descriptiva anava acompanyada d'un parell d'apèndixs. En el primer es reproduïen, traduïts al català, fragments dels textos legislatius més significatius de les diverses èpoques de la història del nostre poble. El segon contenia un utilíssim vocabulari alfabètic explicatiu de les fonts del dret i dels ordenaments jurídics de la nostra trajectòria històrica, a més de l'oportuna bibliografia, molt completa, i de l'índex de noms de lloc, d'obres i de temes continguts en el llibre. Una presentació impecable.

Resulta impossible, pel temps que se m'ha assenyalat, desgranar els altres treballs de Mas i Solench enfocats amb aquesta perspectiva de projecció de la història de les institucions o dels monuments jurídics actuals. N'apuntarem tan sols alguns del més vistosos.

Així, en l'opuscle *Les Corts a la Corona catalano-aragonesa* repassa el desenvolupament progressiu de les assemblees legislatives en aquells estats (Catalunya, Aragó i València), el seu origen, la seva organització i el seu funcionament, la seva actuació legislativa, així com diverses qüestions relacionades amb aquestes: el pactisme, la llengua, l'oratòria, sempre amb les pertinents mostres textuais i il·lustratives de la redacció.

Com a derivació de les Corts, tractà també del síndic de greuges, lligant aquesta figura ben actual i coneguda amb el que representaven els antics memorials de greuges en aquelles assemblees.

També destaquem l'opuscle dedicat al Palau de Justícia actual (el Saló de Sant Joan barceloní), on presentà complidament el seu projecte i la seva construcció, la seva estructura arquitectònica i disposició interior, els seus elements artístics. Aquesta publicació li donà peu a endinsar-se en les antigues institucions judicials catalanes i en l'Audiència Reial, medieval, austríaca i borbònica per a enllaçar amb la vuitcentista, precedent immediat de l'actual. I no oblidà l'evocació dels més significatius personatges que actuaren en les seves sales i dels processos més ressonants que allí se celebraren, amb un cabal de dibuixos i gravats poc coneguts i d'inapreciable valor actualment.

I hem de deixar de banda l'estudi acurat de les figures personals de la història o la historiografia del país, com la del gran canonista Ramon de Penyafort o la del seu biògraf modern, Ferran Valls i Taberner, historiador i polític eminent. No podem menystenir els estudis dedicats a alguns dels seus paisans colomencs, com sant Salvador d'Horta. I altres de més acostats a nosaltres, com el del doctor Ricard Aragó, que amb el pseudònim d'Ivon l'Escop es va fer molt popular en el seu temps com a apòstol de la Lliga del Bon Mot; el de l'eminent arabista i semitista Josep Maria Millàs i Vallicrosa; el del prestigiós teòleg Bartomeu Xiberta, autor d'obres apreciades en els cercles romans i en plena sintonia amb les orientacions del Concili II del Vaticà, i autor en català d'un exhaustiu estudi sobre Guiu de Terrena, carmelita perpinyanès del segle XIV, publicat el 1932 per l'Institut d'Estudis Catalans; i d'altres que no tinc presents en aquest moment. Mas i Solench tingué l'obsessió de potenciar tots els valors i aspectes que feien referència a la seva ciutat nadiua.

És hora ja d'acabar la meua intervenció, però no sabia fer-ho sense remarcar una altra dimensió que perfila ben expressament el tarannà del nostre homenatjat: la seva tasca d'emprenedor i coordinador d'edicions de textos i llibres, fills de la seva pròpia iniciativa o per encàrrec d'organismes públics i privats. I em plau posar en relleu aquesta actuació perquè diverses vegades vaig viure de prop la seva gestació. Són prou coneguts els seus afanys i les seves preocupacions per aconseguir la participació d'autors i de col·laboradors en alguna obra col·lectiva, la recerca i l'obtenció de gravats adients, la maquetació dels volums, les instruccions per als impressors, la correcció de les proves, etc. Deixeu-me recordar només el reeixit aplec *Documents jurídics de la història de Catalunya* (1991), que acollia un planter de notables historiadors i juristes (si em descompteu a mi) i oferia sengles articles introductoris a l'edició de documents seleccionats com a únics i prototípics de les diverses èpoques del nostre passat institucional, reproduïts gràficament bona part d'ells, amb notòria pulcritud. També tinc ben presents la seva intervenció i la seva cura en la configuració de la projectada edició facsímil de les *Constitucions de Catalunya. L'Incunable 1495*, amb el qual s'encapçalava l'ara nombrosa col·lecció «Textos Jurídics Catalans», patrocinada pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Perdoneu que m'hagi allargat, però bé s'ho mereixia la personalitat d'aquest gran amic, exemplar home de bé i pare de família, creient fidel, cordial i bonhomíós, disposat sempre a servir i ajudar a tothom que li ho demanés.

Josep Maria Font i Rius
Catedràtic emèrit d'Història del Dret i de les Institucions
Universitat de Barcelona

Qui demanava
avui unes paraules
que l'acompanyin?
Llums en aquest seguici
de la mort caminada.

SALVADOR ESPRIU

La meva intervenció vol ser una pinzellada de llum. Una breu recordança de l'amic. Una instantània d'allò que he sentit amb la seva coneixença. Unes paraules a l'entorn de la seva mirada. Us haig de dir que el seu món interior girava cap al nostre món.

La Maria Dolors —la seva esposa— ha anat fent amb ell aquest camí de *companys* compartint. Aquest tàndem és —no dic *era*— encara un bon exemple.

Vull començar pel vers que apareixia en el seu recordatori, aquell que l'Espriu titulava *Retorn*:

L'arquer governa
el noble vol harmònic
de la sageta.
Fidel al temps, retorno
al meu callat origen.

DE COM EL VAIG VIURE, DE COM EL VAIG CONÈIXER

En Josep Maria era un home de fe, fidel i de creences, de posat auster però decidit, emprenedor, que, amb imaginació i afany, posava il·lusió en les coses, en el món i en la família. En Catalunya.

Es dedicà, amb tenacitat, a deixar constància d'allò que l'orientava. En noble vol harmònic, pragmàtic, s'atansà a la nostra gent, al nostre poble, al nostre dret i al dret de creure.

Fou notari dels esdeveniments i tenia clar que la construcció de la realitat, dels afers dels homes, del coneixement de les seves arrels, demana dedicació i temps, i, llaurador, les conreava i, després, en deixava constància, ja que la memòria dels fets i dels homes constitueix la base de l'edifici vital. A això es dedicava.

Així, intèrpret i hermeneuta d'aquesta realitat nostra, a cops poc coneguda, s'esmerçava —amb cura amatent, com digué d'ell el conseller Bassols— a descobrir-nos l'esperit dels seus actors.

Era incansable i un editor incombustible, i, compromès, no renuncià a escriure, descrivint-nos, en fer-ho, un tarannà de «pas petit i curt», dues tirades de curts i una tirada de llargs, puntejades amb ordre i ritme. Com en la sardana.

I si un músic li adjudiqués un instrument de cobla, jo veuria en Josep Maria amb una tenora a la mà, que —com deia Juli Garreta— «dóna crit i joia o dolor amb veu humana».

Intèrpret de la realitat més propera, de la realitat més preuada, dels homes d'aquesta terra, confirmava identitats i ens afirmava a creure permanentment en tot el que feia.

Era amic dels amics, còmplice de l'esperit i afecte a la comprensió com a valor de preferència. La comprensió, sempre.

El somriure i els ulls fitaven la realitat —amb ironia finíssima—, qualitat definitiva d'un procés de pensament intuïtiu que, crític, s'expressava amb el convenciment que «un país que no té els seus afers culturals endegats, poca cosa pot endegar [...]».

Per aquest motiu, la seva obra i el seu estil mantenien un to sempre didàctic. I sovint així ho explicitava: «Encara que la narració sigui clara per tal d'aconseguir la comprensió necessària, penso que ha d'anar acompanyada d'exemples [...]».

I exemplificava docentment la conversa, una conversa plena d'anècdotes i de records, enriquint el discurs del que deia amb referències il·lustratives... i amb un humor ben nostrat.

D'altra banda, era, com us dic, un hermeneuta amb una actitud fonamental de recerca i obert a la interpretació dels fets en doble sentit: com a investigador a la recerca de les petjades i com a actor, en la mesura que, compromès amb l'entorn, participava vivament dels afers col·lectius.

De la seva implicació i del reconeixement d'aquesta actitud, en dona testimoni el títol de Fill Predilecte de Santa Coloma de Farners. Sentia el seu poble, la seva terra —com el poeta—, dient:

La mateixa sort
ens uní per sempre:
el meu poble i jo.

Senyor, servidor?
Som indestriables
el meu poble i jo. [...]

Salvàvem els mots
de la nostra llengua
el meu poble i jo.

A baixar graons
de dol apreníem
el meu poble i jo. [...]

Ens alcem tots dos
en encesa espera,
el meu poble i jo.

I l'un darrere l'altre, vingueren llibres i escrits sobre la gent de Santa Coloma i —amb la Maria Dolors— guarní amb set fills el poble estimat, i creia, com Martí i Pol, que:

El poble és el meu esforç i el vostre esforç,
és la meva veu i la vostra veu,
és la meva petita mort i la vostra petita mort.

[...] El poble és tu i tu i tu,
i tot d'altra gent que no coneixes,
i els teus secrets
i els secrets dels altres.

El poble és tothom,
el poble és ningú.

El poble és tot.

I vingueren llibres i naixeren fills. Prolífic, comunicador i disciplinat, «no tenia temps de llegir novel·les, perquè no puc perdre temps». Però sempre tenia un llibre entre les mans per a fornir-se de nous coneixements, per a compondre nous textos o per a regalar-ne.

El llibre, del llibre, per al llibre, oh, el llibre, oh, els llibres d'en Josep Maria! I amb els llibres, la biblioteca —almenys la meva— disposa d'una lleixa plena de paraules, de continguts i d'idees editades per ell o d'ell com a autor. I, quant als fills, han estat generosos. La seva presència avui aquí en dóna testimoni.

L'exercici de la seva capacitat de comunicador de les lletres i del dret va ser continu. La seva habilitat per a l'elaboració i l'ús d'eines i llibres, encomiable i envejable. De fet, més d'un cop li vaig comentar aquesta enveja meva, i la seva resposta era la discreció al preu d'un somriure.

Mai no feia ostentació dels seus coneixements i la seva austeritat —com en tot— va arribar a un «no en facis cas» quan vam descobrir el plagi d'un tre-

ball seu que fil per randa havia fet un magistrat. «No en fem un problema», i ho resolgué amigablement amb l'autor del plagi. «No en facis cas, no en facis problema»: un bon exemple de la tolerància i la discreció que aplicava sovint.

Editor i productor prolífic, plantejava nous reptes i creava necessitats per a anar a la seva resolució sense distreure's. Era un home diligent, les editorials el coneixien i ell es movia en aquest àmbit com un peix a l'aigua. Així doncs, els llibres, els escrits i l'amor per les lletres i per la família fan que el pensi com dient des de l'altra riba:

Així que pugui tornaré, germans,
perquè de fet us enyoro,
[...] Ara visc a l'exili i tafanejo
tots els llibres.

[...] No pot ser que el camí
s'hagi esborrat per sempre.

L'exiliat
MIQUEL MARTÍ I POL

Sé com encara
en el record, intacte,
és el somriure.
Però les mans, ja cendra
o llum, on retrobar-les?

Des del mateix teatre
SALVADOR ESPRIU

Vaig conèixer en Josep Maria als anys vuitanta. Aleshores la meva tasca era fer de director general de Relacions amb l'Administració de Justícia. La nostra relació començà amb una proposta molt concreta: calia fer quelcom per a donar a conèixer al món de la justícia —funcionaris, advocats i ciutadans— una proposta d'intervenció modernitzadora: «la informàtica judicial com a eina de futur». L'amic comú, Pere Roca Comet, ens presentà. Allò que aviat ens va fer simpatitzar fou la seva jovialitat, els seus coneixements de l'àmbit judicial (ell havia estat secretari d'un jutjat) i la seva disponibilitat immediata per a la feina.

Vam començar immediatament i al cap de poc temps aparegué la primera de les realitzacions d'aquell teatre. La primera cirera d'aquell cistell de relacions. Un documental —avui seria un DVD o un vídeo— explicava detalladament l'aplica-

ció del nou instrument, l'ordinador, però fent esment dels costums anteriors i dels nous canvis. N'he perdut la còpia i ara m'agradaria recuperar-la per a gaudir d'aquells minuts didàctics, que és ben cert que en aquest punt hem avançat força...

No gaire més tard, l'èxit del curtmetratge ens dugué a somiar tot un seguit de propostes editorials on la imaginació i els coneixements d'en Josep Maria s'aplicaven al dret i a la justícia com a eixos vertebradors.

En aquell «teatre» i des del somni, emprenguérem la publicació de tot un seguit de llibres d'una col·lecció amb dibuixos de Josep Maria Subirachs a la portada. Amic de l'artista, aquest es prodigà amablement a col·laborar tantes vegades com en Josep Maria li ho proposà, i el complement dels dos va donar lloc a l'aparició d'uns textos divulgatius del dret, il·lustrats i molt reeixits: *El dret civil dels catalans*, *Mil anys de dret*, *El Tribunal de Cassació*, *Legislació civil del Parlament de Catalunya*, entre d'altres. La forma quadrada i innovadora dels llibres fou també una iniciativa compartida.

Més tard, Josep Maria Subirachs, per mitjà d'en Josep Maria, fou l'autor de la medalla i la litografia de la deessa Temis que la Conselleria va atorgar com a distinció quan vam celebrar els vint-i-cinc anys de la Compilació.

Recordo els dos Josep Maria, en Mas i en Subirachs, celebrant a Santa Coloma de Farners, per iniciativa del primer, un sopar multitudinari que tenia com a referent el poeta Salvador Espriu, amic d'en Josep Maria i amb qui em consta que l'unia una cordial relació. I recordo també en Josep Maria un vespre deliciós a les Rambles, no sé si prenent un gelat o un xarop, en companyia d'Eudald Solà i parlant dels grecs i de poetes. Aquell vespre, en Subirachs —metòdic i puntual— s'aixecà de la cadira en bona hora. Havia d'anar a dormir, ja que l'endemà la Sagrada Família el despertava. En aquell racó —l'estudi, al costat de les obres—, en Josep Maria Mas li demanava els dibuixos i l'altre Josep Maria, amic, els hi donava.

Era amic dels amics i amic de la conversa. Disposava, en les relacions, d'un apropament de cavaller i donava valor a la seva fidelitat amb un tracte afable i considerat. I tractava amb tots i servia a tots amb elegància, de manera que tots quedaven entranyats d'amistat...

Més tard iniciàrem —amb el reconeixement i l'aprovació del conseller— l'edició d'un llibre molt preuat per a mi i a la publicació del text del qual en Josep Maria es dedicà amb entusiasme: *Documents jurídics de la història de Catalunya*. Llàstima que no s'hagi reeditat. Això tindria més sentit avui amb el nou estatut i amb d'altres textos que proposava incorporar en Josep Maria, que fou l'ànima de l'edició. Aquest cop, la col·laboració de juristes diversos i qualificats homes de lletres fou possible gràcies a la bona relació d'en Josep Maria... amb tots ells.

Davant les dificultats que a cops apareixien, el seu fi sentit de l'humor posava veu al poeta Salvador Espriu:

Parent de Badalona o d'Istambul,
tant si ets actiu com si fas el gandul,
en aquest nostre món sense demà
és molt difícil de guanyar-te el pa.

No et donaré ni el més petit consol,
et volaran un dia qualsevol.
Però entretant lluita alguns transtorns,
posant-te ben cordats els pantalons.

I de bon humor i amb un to de corredor de fons, reprenia els treballs. Semblava que el desànim no existís. Més endavant, un cop constituïda la Fundació Jaume Callís —amb els germans Bajet, l'editor Bosch, el professor Maluquer i jo mateix—, en Josep Maria en va ser el director.

Un dia, ramblejant, se'ns va ocórrer de fer el *Diccionari enciclopèdic jurídic català*. Ja hi vam ser..., de nou, l'enrenou. La idea va quallar ràpidament... i va ser «posar-se ben cordats els pantalons»...

Anar i tornar, pujar i baixar, fer contactes quasi frenèticament. En Josep Maria esmerçà temps i esforç a contactar amb moltíssims juristes... i a elaborar el primer i el segon volums. Aquí l'esforç topà amb una desídia certa per part de les institucions i l'obra semblà que «restaria» penjada per sempre.

Darrerament, en veure'ns, no tan sovint com abans, parlàvem de l'afer, que, per fi, orientà vers l'Institut d'Estudis Catalans, per a donar-li empenta. Aquest és el nou escenari, el nou «teatre», on l'esforç d'en Josep Maria prenia volada. I quan veurem coronats els seus esforços?

Dic que darrerament ens vàiem més espaiadament —per diverses raons sempre alienes al desig—, i quan, algun cop —com diu el poeta xinès Heng Hao, del segle XI i filòsof racionalista,

per atzar
i en lloc fortuït
ens tornàrem a trobar,
miràvem com en somnis
els cabells blancs i
altre cop ens embriagàvem
amb la pluja sobre el llac —de l'oest—
Vaja, feia temps
que no tornàvem a veure
saltar les perles...!

Parlar amb en Josep Maria —i després d'una estona d'iniciada la conversa— era com prendre una copa de cava, i en parlar de nous projectes —sem-

pre— ens sorprenia una pluja de perles amb forma de somnis —embriacs— sobre el llac de la plaça de Catalunya.

Què us he volgut dir fins ara i a corre-cuita? Doncs que el recordo com un home de fe, auster i decidit, notari i humanista de la història, incombustible editor i creatiu, creient, intèrpret i solista, de molt fina ironia, prolífic, amic d'amics i fill del poble. Tolerant.

I aquesta instantània de gairebé deu minuts, quina paradoxa!, vol recollir encara uns mots per a parlar de l'esperit i de la fe.

«Me'n vaig a meditar», deia al capvespre, i a l'habitació d'entrant a l'esquerra, segons tinc entès, a Santa Coloma de Farners, a casa seva, es posava a llegir un llibret de salms.

Ahir vaig voler fer de Josep Maria i vaig obrir, a l'atzar, un llibre de vespres de Montserrat i hi vaig trobar —diumenge, cinc de novembre— aquest himne:

El sol lentament se'n va a la posta
i deixa amb tristor les muntanyes, els camps
i els mars; però renova el compromís
de la llum del dia següent.

I diu després, una antífona:

És admirable com ho sabeu tot, Senyor,
tan admirable que no ho puc entendre.
Llavors nosaltres, rics de fe confiada,
fruïm de la llum del vostre vers.

En llegir aquest salm, m'apareix novament en Josep Maria quan, fidel al temps, retornà al seu callat origen, ple de confiança i de fe en la llum. Confiança expressada un cop més en els darrers moments: aquell parenostre que digueren abraçats amb la dona com a imatge i compendi d'una vida plena i compartida i a la claror del verb —escalf i veritat— que, des d'una fe confiada i serena, donava sentit a l'existència de l'amic.

I ara, en acabar, ho faig com he començat:

Qui demanava
avui unes paraules
que l'acompanyin?
Llums en aquest seguici
de la mort caminada. Retorn...

Iago de Balanzó

Primer que res, voldria felicitar l'Institut d'Estudis Catalans per l'organització d'aquest acte en reconeixement del nostre estimat Josep M. Mas i Solench. Aprofito també per a felicitar-vos, perquè ben aviat celebrareu el vostre centenari institucional, i això amb el desig que durant molts anys continueu enaltint la nostra cultura, la nostra ciència i la nostra llengua. El país us necessita. Senyor president, permeteu-me també que us felicitï personalment perquè us han concedit el Premi Nacional de Sociologia; és la meva felicitació personal.

Bé, parlar de Josep M. Mas i Solench per a mi és parlar primerament d'un amic, d'una persona molt vinculada amb Santa Coloma de Farners, on va mantenir uns vincles d'amistat i de relació constants. Una persona que sempre va pensar en el seu poble i que va procurar donar-li tot el que ell millor podia i sabia, com a advocat, com a jurista, com a editor, etc.

Però també era una persona d'una gran talla intel·lectual i humana, que va posar els seus dots al servei de tot el seu poble. Els oradors que m'han precedit han fet referència a una persona molt estudiosa i autora de moltes publicacions sobre el dret i la història del país, i també sobre Santa Coloma de Farners.

Però ja dins la biografia i sobre la vinculació de Josep M. Mas i Solench amb Santa Coloma de Farners, jo voldria destacar uns aspectes bàsics de la seva vida. Primer voldria dir que ell va poder estudiar dret gràcies primerament als seus dots intel·lectuals i al seu gran esforç (recordem que en aquells moments es va examinar tot sol a Barcelona). Voldria afegir que ja des de ben jove va participar en la vida social de Santa Coloma; de bon principi, va convertir uns certàmens literaris que organitzava el Centre Cultural de la ciutat en uns jocs florals.

Va formar part de la Junta del Mil·lenari de Santa Coloma l'any 1950, i n'era el secretari. Gràcies a la seva empena i al seu saber fer i a aquest tracte afable i comunicatiu que tenia, va poder aconseguir que hi intervingués molta gent del món intel·lectual de l'època i del món artístic. Recordo haver llegit precisament que, d'alguna manera, personatges com Montserrat Torrent o López-Picó van intervenir-hi, i que les celebracions van tenir un gran èxit popular, que van ser una gran festa cultural per a Santa Coloma de Farners.

I d'aquell mil·lenari en va sortir un llibre que va publicar Josep Maria Mil·làs i Vallicrosa sobre la història de Santa Coloma de Farners i la seva comarca. Crec que Mas i Solench va llegir aquest llibre, el va rellegir, el va estudiar i hi va obrir camins de recerca que el van dur a publicar més tard, l'any 1977, la *Guia de Santa Coloma de Farners*, una petita joia per a tots els colomencs, una obra també de lectura obligada per a tots els qui es volen apropar a la nostra terra, al nostre paisatge, a la nostra cultura i a la seva gent. En aquell llibre presentà uns breus comentaris sobre vint personatges de Santa Coloma.

Abans s'ha fet referència a Santa Coloma de Farners com a terra de sants i de savis. I, precisament, Mas i Solench féu en aquesta guia una petita pinzellada, jo diria que magistral, sobre els personatges que havia donat Santa Coloma de Farners fins a aquell moment. Crec que aquesta aportació és única i d'un gran valor per a la nostra ciutat.

Posteriorment, Mas i Solench encetà una nova línia d'estudis sobre Santa Coloma de Farners a partir de la seva estreta relació amb Salvador Espriu, tot cercant la complicitat amb el poeta. I, així, el 1986 s'instaurà el Premi Salvador Espriu, que s'atorgà a personalitats de prestigi com Martí i Pol, Ricardo Trigo o Rosa Delor, entre altres.

En definitiva, Josep M. Mas i Solench va ser un prohoms de la cultura colomenca. Encara més, per a nosaltres va ser com un ambaixador a Barcelona que sempre va portar-hi el millor de Santa Coloma, preocupat per la cultura del seu poble, preocupat pel seu esdevenidor.

Recordo també haver tingut moltes converses amb ell, com a amic i com a alcalde, en les quals posava de manifest la seva preocupació per la nostra ciutat i pel seu futur, tant el cultural com el social, l'econòmic, etc. Una preocupació que s'estenia a totes les coses més properes de la seva vida diària.

Fou una persona sempre disposada a col·laborar, sempre atent per a atendre totes les necessitats, sempre a punt per a donar un cop de mà on fes falta. Va ser un activista cultural de primera línia per a nosaltres, i ha estat un luxe per a Santa Coloma tenir una persona com ell, que va saber estudiar la nostra història i va saber donar a conèixer aquells personatges preeminentes de la nostra comunitat. Aquí vull destacar les seves biografies de sant Salvador d'Horta, Ricard Aragó o, ja darrerament, Frederic Clascar. Uns personatges que ell recuperà d'un cert anonim, personatges reconeguts en certs nivells intel·lectuals i que ell apropà als seus conciutadans amb un estil planer i divulgatiu. Em sembla que aquesta aportació de Mas i Solench és importantíssima, i precisament en les nostres darreres converses parlarem sobre un projecte ja antic com és la creació de la Casa de la Paraula, en la qual els personatges que Mas i Solench donà a conèixer, com ara ell mateix, havien de tenir una presència molt destacada.

Deia, doncs, que la seva aportació a l'àmbit cultural ha estat decisiva per a Santa Coloma de Farners, però també ho ha estat la seva vinculació personal amb els nostres veïns. Va saber mantenir sempre la seva amistat amb la nostra ciutat, una amistat que amb el temps es va anar solidificant. Amb ell compartíem la fe, l'estima pel nostre poble i, sobretot, per la seva bona gent.

Josep M. Mas i Solench ha estat un home d'una gran talla intel·lectual i humana, i per això en el darrer ple del nostre ajuntament, el del passat mes d'octubre, la corporació que presideixo, en reconeixença de tota la seva trajectòria i

en agraïment dels serveis que va prestar a la nostra ciutat, en l'àmbit jurídic, en l'àmbit cultural i en l'àmbit de la historiografia local, al qual va fer una aportació importantíssima, va decidir nomenar-lo Fill Predilecte a títol pòstum. És el reconeixement que es mereix, pels coneixements que va posar a la disposició del seu poble, amb humilitat i amb senzillesa (aquest era el seu estil). I tot Santa Coloma de Farners se sent deutor d'ell, d'una persona que va viure amb la il·lusió i la vivesa del coneixement, d'una persona que es va mantenir fidel als seus orígens i, com diria Espriu, per sempre més al servei d'aquest poble, i qui diu al seu poble, diu al seu país.

Antoni Solà i Bohigas

Alcalde de Santa Coloma de Farners

Parlar de Josep Maria Mas i Solench és parlar del president de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics restablerta, però, sobretot, és parlar d'un amic.

El vaig conèixer a la Comissió de Dret Lingüístic del Col·legi d'Advocats de Barcelona, treballant per a la tasca, encara per fer, de normalitzar la nostra llengua en l'àmbit de la justícia i el dret. Llavors encara hi havia Josep Lluís Sagarra Sacarini, que tots enyorem.

Mas i Solench era un ciutadà de Catalunya, entenent com a ciutadà de Catalunya la persona que se sent un membre actiu de la nostra comunitat nacional, que creu fermament en el deure que tot ciutadà té d'intervenir en la construcció del nostre present i de treballar per al nostre futur col·lectiu. Creia que l'home no ho és sense aquesta dimensió d'ésser social actiu, i per això va dedicar bona part de la seva vida a treballar pel país.

Al nostre poble, com en d'altres, sempre hi ha persones que parlen més que no pas fan. I sort en tenim, de ciutadans i ciutadanes com en Mas i Solench, que s'han lliurat a treballar per al país. És gràcies a aquests ciutadans, no anònims però sense afany de notorietat, com en Mas, que el nostre país avança i ha superat els moments més desesperançadors. Aquesta necessitat la va remarcar el president Lluís Companys el 1939, en un moment en què era difícil tenir esperança. Adreçant-se als estudiants catalans que s'estaven en una residència de Montpeller, els va dir: «Per a lluitar per altres ideals nobles hi ha molta gent. Però Catalunya només ens té a nosaltres i ara ens necessita més que mai.» Aquesta crida del nostre president va ser per a Mas una norma de conducta durant tota la seva vida, va ser el seu carnet de ciutadania.

Josep Maria Mas em recorda un altre ciutadà insigne d'aquest país, tan actiu, tan modest i tan necessari per a tots com va ser Rafael Tasis. Aquest país, si

és i manté la seva personalitat i avança de cara al món i al futur, és per homes i dones com ells.

En Mas era un home d'una constància i una tossuderia incansables que arrossegava els qui l'envoltaven. Entre les seves iniciatives li hem d'agrair la de la restauració de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics. La va proposar perquè creia en el paper fonamental del dret en la configuració de la nostra nació, en un moment decisiu en què s'obria de nou un procés de codificació després de llargs anys d'ofegament, en poder disposar el país d'un parlament que pogués legislar adequant el dret a cada moment.

El novembre de 1994 va convocar Joaquim Faus Pascuchi, Ramon Pou Serradell, Apel·les Carod Rovira, Marià Capella, Josep Lluís López Tena, Jordi Oliveras i jo mateix. Després s'hi afegiren una vintena de socis entre els quals hi havia el senyor Iago de Balanzó, que avui ha intervingut en aquest acte. Ens va proposar reemprendre les activitats d'aquesta societat, creada en els moments de clandestinitat franquista de l'Institut d'Estudis Catalans.

Ell, no podia ser cap altre, va assumir-ne la presidència i va dirigir les activitats que s'han fet en aquests primers deu anys. D'ell va sortir la proposta de fer la *Revista de Dret Històric Català* i la *Revista Catalana de Dret Privat* per tal de cobrir el buit de revistes científiques en català en aquest àmbit. La primera, per a difondre els estudis sobre la història del nostre dret, i la segona, per a acostar el nostre dret als professionals i promoure la doctrina sobre el dret privat català, en aquest moment de codificació, feta en català.

Cal que recordem també que va projectar i dirigir una obra ingent com és el *Diccionari jurídic català*, primer des de la Fundació Callís, de la qual era el director d'activitats, i després des de l'Institut d'Estudis Catalans a través de la nostra societat. Emprendre un diccionari que, a més de definicions dels termes, conté jurisprudència i bibliografia, i que tindrà tres volums, és una mostra de la seva empena i capacitat i del seu objectiu constant de treballar pel nostre dret i la nostra llengua.

Cal dir que des del primer dia i fins al darrer moment de la seva vida va posar tots els esforços a tirar endavant la nostra societat. El dia abans de la seva mort encara parlarem de la Societat i de la necessitat de veure'ns al cap d'uns dies, quan baixés a Barcelona. Una de les aportacions que va fer a la Societat, a l'hora de gestionar tot el procés d'edició de les revistes i el *Diccionari*, va ser la seva experiència professional d'anys en el món editorial, ja que els altres membres de la Junta no teníem experiència en aquest camp.

Quina sort vam tenir que en fos el president. Ell, com a home d'una modestia franciscana, sabia estar, però, a l'alçada del seu càrrec, i això no treia que s'ocupés de tot i fes tots els papers de l'auca. Feia de tot i sabia de tot. Ell tam-

bé suplía sovint la mancança de dedicació de la resta de membres de la Junta, per la nostra feina tan absorbent com és la d'advocats i notaris.

Normalment, els membres de la Junta Executiva ens reuníem al despatx de Xavier Genover. Quan hi érem ell, en Xavier i jo, deia: «Bé, podem començar, som majoria.» Cal dir, en honor a la veritat, que sort teníem d'ell, que quan calia era la majoria.

Quan ens trobàvem per a parlar d'assumptes de la Societat, sempre feia algun comentari sobre l'estat de les coses del nostre país. Com a ciutadà, estava amoïnada per com costava la normalització política i cultural del nostre poble i pels embats que hem de suportar. Es dolia de la poca convicció nacional i alçada política que sovint tenen els nostres dirigents polítics.

Aquests comentaris sempre els feia amb aquella ironia i el punt de sornegueria que el caracteritzaven i el feien entranyable.

Es diu que les persones no moren mentre estan en la nostra memòria. Així doncs, en Josep M. Mas i Solench no morirà mai, perquè el seu nom quedarà per sempre lligat a aquesta societat i a les revistes que va fundar. Amic Mas, sempre seràs amb nosaltres.

Josep Cruanyes i Tor

President de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics

En aquest acte en recordança del senyor Mas i Solench, jo sóc de l'últimíssima fornada dels qui el van conèixer i tractar. M'hi vaig començar a relacionar fa uns set o vuit anys, arran d'una invitació que em va fer, juntament amb els senyors Cruanyes i Genover, per a organitzar un cicle de conferències. Un cicle pensat per a un any, però que es va convertir en un curs anual.

Es tractava d'un cicle de conferències dedicades al dret civil català, que es va fer anualment des de l'any 2000 fins al 2005, ambdós inclosos. I d'aquesta activitat van sorgir altres iniciatives, com l'edició de la *Revista Catalana de Dret Privat* i la *Revista de Dret Històric Català*.

De fet, aquella iniciativa editorial, que en principi es presentava com a molt modesta, merament de difusió, va donar lloc a unes publicacions permanents amb números que han anat sortint amb la periodicitat deguda i que són presents en el nostre món jurídic i en el nostre món cultural.

I, atès que sóc dels últims, d'entre els qui han parlat avui aquí, d'haver establert relació amb l'amic Josep Maria Mas i Solench, he pensat que la millor manera de recordar-lo i de retre aquest homenatge a la seva memòria era fent un repàs d'aquests cinc anys del dret civil català, del que ha estat i és el nostre dret

a partir de l'any 2000 i fins al 2005. Justament, són uns anys també en els quals s'han produït importants reformes.

Cinc anys han passat i amb una velocitat extraordinària. L'any 2000 disposem d'una recopilació del dret civil de Catalunya que s'havia promulgat a les Corts espanyoles al mes de juliol de 1960 amb el nom de *Compilación del derecho civil especial de Cataluña*. Un dret especial enfront del qual, com en el cas d'altres (el mallorquí, el gallec o altres), hi havia el *derecho civil común*, que era el de l'Estat espanyol.

Aquella compilació era una obra fonamentalment de notaris, encapçalats per Roca Sastre, i s'hi recopilaven institucions pròpies que així se salvaven de la «crema». El «salvar de la crema» les disposicions que s'hi contenien és literal, perquè, d'un projecte preparat el 1955 amb 569 articles, solament 345 passaren el filtre de les Corts espanyoles. De tota manera, aquella compilació va tenir la seva importància, puix que recollia, simplificava i exposava el que quedava del nostre dret civil. L'any 1984 la Compilació va perdre l'adjectiu *especial*, es va traduir al català i es va convertir en la Compilació de dret civil de Catalunya.

Aquesta compilació contenia les dues característiques que sempre han tingut les compilacions. Una era la seva subsidiarietat respecte del Codi civil, el llibre de lleis més important de l'Estat espanyol; es preveia ja des de l'origen com un codi o una compilació amb llacunes, amb insuficiències que, en conseqüència, garantien l'aplicació del Codi civil a Catalunya. La Compilació, més que un dret especial, era un dret *excepcional*.

En segon lloc, la Compilació, quan va aparèixer, va substituir tot el dret anterior, les antigues compilacions del dret català, les Constitucions de l'any 1702 i el dret supletori corresponent. Els drets canònic i romà van assegurar des de l'any 1889, quan es promulgà el Codi civil de l'Estat, fins al 1960, que hi haguessin les mínimes llacunes possibles atesa l'amplitud del dret romà, un dret prou complet per a omplir totes les mancances possibles.

L'any 2000, a part de la Compilació de dret civil de Catalunya, hi havia un conjunt de lleis especials que eren fruit de l'abundant legislació promulgada des del 1982 pel Parlament de Catalunya. Hi havia, per exemple, la Llei 1/1982, de fundacions, la primera general a Espanya i que inaugurarà un sistema molt seguit després des de fora de Catalunya, com ara hem vist amb el nou estatut: els nostres textos primer es critiquen i després es copien.

La legitimitat del dret civil i del dret català a Espanya en general passa sempre per la via de la còpia. Quan es copia es reconeix que el dret català és un bon dret, per la qual cosa val la pena incorporar-lo a altres territoris; després s'oblida d'on ha sortit. I això que va passar amb la Llei de fundacions del 1982, va passar també amb una altra llei criticadíssima, la Llei d'unions estables de pa-

rella de 1998, que va aixecar una tempesta de crítiques ferotges; però en l'actualitat gairebé totes les comunitats autònomes tenen una llei d'aquest tipus.

A part del conjunt de lleis especials al qual em referia, l'any 2000 hi havia dos codis: el de successions de 1991 i el de família de 1998.

Aquests dos codis constitueixen un pas endavant molt important. D'entrada, per primera vegada es promulgava un codi amb aquesta denominació. Perdoneu la meua, potser, frivolitat: quan ens referim a un codi com pot ser el de circulació, parlem de normes de l'Estat. Ara, en canvi, a Catalunya també s'usa aquesta expressió, encara que concretada en uns àmbits del dret civil molt determinats.

A més, per primera vegada, des de Catalunya s'intentava legislar d'una manera exhaustiva aquelles dues grans matèries, les dues matèries típiques catalanes: el dret de successions i el dret de família (excepte pel que fa al matrimoni, que és competència exclusiva de l'Estat). Es volia regular exhaustivament per a evitar l'aplicació supletòria del Codi civil espanyol. El Parlament palesà la voluntat de promulgar uns codis propis i exclusius, amb fonts pròpies, al marge del Codi civil de l'Estat.

Entre els anys 2000 i 2001 es promulgaren sis lleis patrimonials importantíssimes, sobre temes ben concrets i determinats, algunes, naturalment, copiades també després per altres comunitats autònomes; per exemple, la Llei de superfície o la Llei de cessions de finques. Lleis molt específiques, lleis molt tècniques.

I, finalment, en el que ja era un altre moment legislatiu, l'any 2002, va aparèixer la Primera llei del Codi civil de Catalunya, la 29/2002, de 30 de desembre. Amb aquesta llei es feia realitat una mena de somni o de pretensió expressada en el primer Congrés Jurídic Català al maig de 1936. Es tracta d'una de les propostes de la secció segona d'aquest congrés, que parlava precisament d'un futur codi civil català. Però tota la documentació que ho recollia es va perdre quan es duia a l'impremta el dia de l'esclat de la revolta a Barcelona.

Aquesta llei del 2002 va ésser immediatament objecte d'un recurs d'inconstitucionalitat l'any 2003 que afectava una gran part dels seus articles, i que amb el canvi de govern a l'Estat es va retirar al mes d'agost de 2004.

Aquest nou codi civil de Catalunya és en aquest moment una capsula semibuida. Té un contingut previst de sis llibres: el primer està destinat a les fonts; el segon, a la persona i la família; el tercer, a les persones jurídiques; el quart, al règim de successió; el cinquè, als drets reals, i l'últim, a les obligacions i els contractes. Quant a la matèria, doncs, vol cobrir tot el dret civil. Però, sobretot, aquest codi civil de Catalunya té un valor molt especial i molt concret: és un codi de dret comú a Catalunya.

Això vol dir que el dret espanyol, el dret estatal, no es pot aplicar a Catalunya, ni tan sols com a supletori. Dit amb altres paraules, aquest codi civil de Catalunya, que en aquest moment, repeteixo, és encara una caixa gairebé buida, ha de fer pràcticament impossible, menys en les matèries reservades, l'aplicació del dret civil estatal, no solament quan es parli de dret català, sinó també quan es tracti de l'aplicació del dret espanyol no civil a Catalunya.

Ultrapassant el límit que m'he imposat de l'any 2005, he de referir-me a la Llei recentment promulgada que aprova el llibre cinquè del Codi civil de Catalunya, sobre els drets reals. Ara el que cal és que es completi la tasca legislativa iniciada i es consolidi aquest projecte, transportant a un mateix cos normatiu les diferents lleis especials sancionades. Perquè aquestes lleis fora, separades, no tenen valor de dret comú, que només assoliran quan estiguin integrades en el nou codi civil.

Al llarg d'aquests cinc anys, en les conferències vam explicar les lleis que es promulgaven. I l'inspirador principal d'aquesta proposta va ésser el senyor Mas i Solench, una persona amb una gran quantitat d'iniciatives, però una de manera especial: la difusió del nostre dret amb els mitjans dels quals ell va tenir cura.

Ferran Badosa i Coll
Catedràtic de Dret Civil de la Universitat de Barcelona

PRINCIPALS PUBLICACIONS, TREBALLS I DISTINCIONS DE JOSEP MARIA MAS I SOLENCH

LLIBRES

A) COL·LECCIÓ «EL DRET DE CATALUNYA»

Col·lecció dedicada a estudiar, amb finalitat divulgativa, els diversos aspectes del nostre dret i publicada pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

El dret civil dels catalans. Barcelona, 1a edició de 1985, 2a edició de 1986 i 3a edició de 1990 (actualitzada). 120 p. i 42 il·l. [Pòrtic d'Agustí M. Bassols, conseller de Justícia. Obra traduïda a les llengües alemanya, anglesa, castellana, francesa i italiana (aquesta, amb pròleg del professor Francesco Cossiga, president de la República Italiana)]

El Tribunal de Cassació. Barcelona, 1987. 120 p. i 39 il·l. [Pòrtic de Joaquim Xicoy i Bassegoda, conseller de Justícia]

Mil anys de dret a Catalunya. Barcelona, 1989. 144 p. i 71 il·l. [Pòrtic d'Agustí M. Bassols, conseller de Justícia]

El Palau de Justícia de Barcelona. Barcelona, 1990. 120 p. i 61 il·l. [Pòrtic d'Agustí M. Bassols, conseller de Justícia]

Legislació civil del Parlament de Catalunya. Barcelona, 1993. 132 p. i 5 il·l. [Pòrtic d'Antoni Castella, director general de Dret i Entitats Jurídiques, i epíleg d'Agustí M. Bassols, conseller de Justícia]

B) ALTRES TÍTOLS RELACIONATS AMB EL DRET

Dret forestal a Catalunya. Lleida: Dilagro, 1996. 128 p. [Presentació de Josep M. Vila d'Abadal, president del Centre de la Propietat Forestal]

Guia d'entitats de Catalunya. Barcelona, 1990. 906 p. i 41 mapes. [Conté un llistat d'associacions, fundacions i cooperatives, i estudis demogràfics de les diferents comarques catalanes. Introducció d'Agustí Bassols, conseller de Justícia]

El Casal Sant Jordi: Seu del Departament de Justícia. Barcelona: Departament de Justícia, 1992. 102 p. i 105 il·l. en quatricromia. [Pòrtic d'Agustí Bassols, conseller de Justícia]

El Síndic de Greuges de Catalunya. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya, 1995. 204 p. i 38 il·l. [Presentació d'Anton Cañellas. Text traduït al castellà, al francès i a l'anglès]

Història i dret a Catalunya. Lleida: Pagès Editors, 2003. 176 p. [Pròleg de Josep M. Font i Rius, catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona]

C) COL·LECCIÓ «JUTJATS DE PAU»

Col·lecció dedicada a la informació i la formació dels jutges de pau, publicada pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Conceptes generals. Barcelona, 1988. 126 p. [Pòrtic de Joaquim Xicoy i Bassegoda, conseller de Justícia. Presentació d'Enric Lecumberri, president de la Sala Tercera Contenciosa Administrativa de l'Audiència Territorial de Barcelona]

Procediments civils. Barcelona, 1988. 120 p. [Presentació de Joan Poch i Serrats, magistrat de la Sala Primera Civil de l'Audiència Provincial de Barcelona]

Procediments penals. Barcelona, 1988. 112 p. [Presentació d'Àngel de Prada i Mendoza, magistrat de la Magistratura del Treball número 25 de Barcelona]

Registre Civil. Barcelona, 1988. 154 p. [Presentació de Iago de Balanzó, director general de Relacions amb l'Administració de Justícia]

Consultes pràctiques. Barcelona, 1991. 98 p. [Pòrtic de José Antonio Somalo, president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. Presentació de Iago de Balanzó, director general de Relacions amb l'Administració de Justícia]

Nocions de dret. Barcelona, 1989. 150 p. [Pòrtic d'Agustí M. Bassols, conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Conté quatre carpetes de formularis, amb un total de cent trenta, que complementen el text]

Manual pràctic. Barcelona, 1993. 180 p. [Pòrtic d'Antoni Isac i Aguilar, conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Complementa el llibre un

disquet, en dos formats, que inclou els formularis preparats per a la seva utilització]

D) COL·LECCIÓ «TEXTOS LEGALS»

Col·lecció publicada conjuntament per l'Editorial Bosch i la Fundació Jaume Callís.

Llei i Reglament del Registre Civil. Barcelona: Bosch, 1990. 434 p. [Edició bilingüe i anotada]

Llei i Reglament del Registre Civil. Barcelona: Fundació Jaume Callís, 1992. 224 p. [Traducció catalana anotada]

E) TEMES COLOMENCS

Llibres relacionats amb la ciutat de Santa Coloma de Farners i que pretenen no solament el coneixement de la ciutat, sinó també la valoració dels seus fills il·lustres.

Guia de Santa Coloma de Farners. Santa Coloma de Farners: Estudis Colomencs, 1979. 124 p., 70 il·l. i un plànol de la ciutat.

Salvador d'Horta, l'humil framenor: En el cinquantenari de la seva cano-nització. Santa Coloma de Farners, 1979. 128 p. i 33 il·l. a dos colors. [Pòrtic de Narcís Jubany i Arnau, cardenal i arquebisbe de Barcelona]

Ivon l'Escop i la Lliga del Bon Mot. Barcelona: La Formiga d'Or, 1992. 100 p. i 28 il·l. [Pòrtic de Narcís Cardenal Jubany, arquebisbe emèrit de Barcelona. Epíleg de Joaquim M. Aragó]

Bartomeu M. Xiberta, historiador i teòleg: Edició commemorativa del centenari de la seva naixença. Barcelona: Claret, 1997. 104 p. i 14 il·l. [Pròleg de Ramon Ribera]

Josep M. Millàs i Vallicrosa, historiador de la ciència: Edició commemorativa del centenari de la seva naixença. Santa Coloma de Farners: Ajuntament de Santa Coloma de Farners, 1998. 102 p. i 12 il·l. [Pròleg de Joan Vernet, catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona]

Dalmau Moner, dominic itinerant. Santa Coloma de Farners: Ajuntament de Santa Coloma de Farners, 1998. 102 p. i 15 il·l. [Presentació de Llorenç Galmés]

Lluís Rodés i Campderà, director de l'Observatori de l'Ebre. Santa Coloma de Farners: Ajuntament de Santa Coloma de Farners, 2002. 172 p. i 19 il·l. [Pròleg de Josep O. Cardús, astrònom de l'Observatori de l'Ebre]

Frederic Clascar i Sanou, entre l'ortodòxia i la política. Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Ajuntament de Santa Coloma de Farners, 2005. 170 p. [Pròleg de Josep Massot i Muntaner]

F) TEMES SARDANÍSTICS

Diccionari breu de la sardana. Santa Coloma de Farners: Estudis Colomencs, 1981. 120 p. i 45 il·l. [Testimoniatge de Josep Mainar i Pons, president de l'Obra del Ballet Popular]

La sardana, música i dansa. Barcelona: Caixa de Barcelona, 1990. 180 p. i 48 il·l. [Pròleg de Vittorio Sicuri]

La sardana, dansa nacional de Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya i Edicions 62, SA, 1993. Col·lecció «Som i Serem», núm. 6. 328 p. i 340 il·l. en quatricromia. [Text en català, castellà i anglès. Presentació de Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya]

G) COL·LECCIÓ «EPISODIS DE LA HISTÒRIA»

Les Corts a la Corona catalano-aragonesa. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor, 1995. Col·lecció «Episodis de la Història». 112 p.

Ramon de Penyafort. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor, 2000. 96 p.

H) BIOGRAFIES

Ferran Valls i Taberner, jurista, historiador i polític. Barcelona: Proa, 2002. 280 p. [Pròleg de Josep Maria Solé i Sabaté]

Fernando Valls Taberner: Una vida entre la historia y la política. Barcelona: Planeta, 2004. 307 p.

I) HOMENATGES

Ramon de Penyafort i el Consell de Cent. Barcelona: Associació Consell de Cent i Ajuntament de Barcelona, 2002. 32 p.

Ferran Valls i Taberner, semblança biogràfica. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Secció Històrico-Arqueològica, 2004. 28 p.

Bibliografia del Dr. Josep M. Font i Rius, amb motiu del seu norantè aniversari. Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres, 2005. Col·lecció «Series Minor», núm. 10. 62 p.

J) COL·LABORACIÓ EN ALTRES PUBLICACIONS

Enciclopedia Labor, vol. x, *Derecho*. Barcelona, 1960. Text de 120 p. a 2 columnes, amb 79 il·l. i una làmina en quatricromia.

«El monestir de Sant Salvi de Cladells i l'Hospital de Nostra Senyora de Bellver». *Quaderns de la Selva* (Santa Coloma de Farners), núm. 1 (1984).

Memòria de Salvador Espriu, evocació d'una amistat. Arenys de Mar: Centre de Documentació i Estudi de Salvador Espriu, 1988. 8 p.

«Ramon d'Abadal i Calderó, polític i advocat». *La nostra gent*. Barcelona: Plaza & Janés, 1988.

«Joan Pere Fontanella, el jurista». *La nostra gent*. Barcelona: Plaza & Janés, 1988.

Barcelona Cultural, 1915-1990: Editorial Labor, setanta-cinc anys d'història. Barcelona: Labor, 1990. [Edició bilingüe]

Documents jurídics de la història de Catalunya. Barcelona: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1991. [Coordinació i introducció]

«Formació històrica del dret català». *Catalonia* (Barcelona: Centre Unesco de Catalunya), núm. 26 (1991). [Text en català, anglès i francès]

El dret en el despertar d'Occident: Miscel·lània en honor al cardenal Narcís Jubany i Arnau. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.

«Institucions catalanes de dret civil». *Catalonia* (Barcelona: Centre Unesco de Catalunya), núm. 28 (1992). [Text en català, anglès i francès]

Catalunya medieval: El primer dret autòcton. Barcelona: Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa, 1992. [Dossier de treball]

«Ramon de Penyafort, patró del Col·legi d'Advocats». Apèndix a *Sant Ramon de Penyafort*, de Ferran Valls i Taberner. Barcelona: La Formiga d'Or, 1995.

«San Ramón de Penyafort, patrono de poblaciones, parroquias, ciudadanos y juristas». Apèndix a *San Raimundo de Penyafort*, de Fernando Valls i Taberner. Barcelona: La Hormiga de Oro, 1998.

Joan Estelrich a Santa Coloma de Farners (1950): Miscel·lània Joan Estelrich, edició commemorativa del centenari de la seva naixença. Palma de Mallorca, 1997.

Nacimiento e infancia del P. Bartolomé M. Xiberta Roqueta. Cerni Essentia Veritatis: Miscelánea homenaje al P. Bartolomé Xiberta de la Región Ibérica carmelita. Barcelona, 1999.

Las Decretales en el derecho catalán: Magister Raimundus. Roma: Institutum Historicum Fratrum Praedicatorum, 2002.

«Pròleg». A: Eugènia CARBÓ PERPIÑÀ. *Mirant enrera, paraules dolces.* Girona: Eugènia Carbó Perpiñà, 1999.

Cronologia i l'ordenament jurídic de Catalunya: Nadala 2000. Sant Ramon de Penyafort. Barcelona: Fundació Jaume I, 2000.

Evocació de Ferran Valls i Taberner i les seves aportacions històriques: Actes de les Jornades d'Estudi sobre els Costums de la Batllia de Miravet. Gandesa: Consell Comarcal de la Terra Alta, 2002.

K) FULLETS

El català en l'Administració de Justícia. Barcelona: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1986. 24 p. [Diverses edicions. Text bilingüe]

Catalunya i el seu dret. Barcelona: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1989. 24 p. [Traducció a l'alemany, l'anglès, el castellà, el francès i l'italià]

L) ARTICLES

Josep M. Mas i Solench va publicar articles en diverses revistes i diaris al llarg de tota la seva vida: *Apud Acta, Avui, Diari de Girona, El Punt, La Educació Hoy, La Vanguardia, Món Jurídic, Món Laboral, Presència, Quaderns de la Selva, Ressò, Revista de Girona, Serra d'Or* i moltes d'altres.

D'entre tots, destaquem els següents articles:

«El nostre ordenament jurídic». Sèrie de vint articles publicats al diari *Avui* (Barcelona) durant els anys 1985-1986.

«El col·leccionable». Sèrie d'articles sobre juristes catalans publicats a la revista *Món Jurídic*, de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, en el període 1991-1995.

«La historia desde el derecho». *Historia, Antropología y Fuentes Orales*, núm. 31 (2004), p. 129-141.

Cal esmentar també els articles publicats a l'*Anuari* de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics (filial de l'IEC) i a la *Revista de Dret Històric Català*, la *Revista Catalana de Dret Privat* i d'altres.

M) DISTINCIONS I ALTRES MÈRITS

- 1991. Premi Estudis Sardanístics, de l'Obra del Ballet Popular.
- 1992. Premi Memorial Roda Ventura, atorgat per l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona.
- 1993. Títol de Cavaliere Ufficiale dell'Ordine al Merito della Repubblica Italiana, concedit pel president de l'Estat italià.
- 1994. Medalla President Macià, concedida pel Govern de la Generalitat de Catalunya.
- 1995. Càrrec de president de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics de l'Institut d'Estudis Catalans.
- 1997. Càrrec de president de l'Arxiu Internacional Ramon de Penyafort, de Barcelona.
- 1997. Elecció com a membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.
- 1999. Càrrec de president de l'Associació d'Amics de Ramon de Penyafort, de Barcelona.
- 2000. Càrrec de president de la Comissió Organitzadora del IV Centenari de la Canonització de Sant Ramon de Penyafort.
- 2001. Insígnia d'Or del Col·legi d'Advocats, commemorativa del cinquantenari de la seva col·legiació.
- 2005. Creu Distingida de Sant Ramon de Penyafort, concedida pel Ministeri de Justícia.
- 2006. Títol de Fill Predilecte de Santa Coloma de Farners, concedit per l'Ajuntament de la ciutat a títol pòstum.

També va ser el secretari de redacció de la revista *La Educación Hoy* i va dirigir la primera etapa de la revista *Ateneu*.

